

Тема 6.10

Що продається на ринку праці

Починається вивчення цієї теми з визначення того, що і хто продає на ринку праці. Наступним кроком буде з'ясування чинників, які впливають на формування заробітної плати, як ціни, що узгоджує інтереси роботодавців і працівників. Ключові поняття допоможуть вам опанувати цей матеріал і брати активну участь у дискусіях: ринок праці; ставка зарплати; сума зарплати.

Ключові здобутки у вивченні теми

Досліджуємо попит і пропозицію на ринку праці.

Розуміємо власні потреби у професійній підготовці.

Діємо, визначаючи розмір заробітної плати.

Серед ваших знайомих чи однокласників є такі, що мають прізвища Гончар, Коваль, Бондар, Столяр? Всі знають, що ці прізвища представляють назви професій, які колись були дуже важливими і почесними.

А які професійні послуги користуються попитом зараз? Складіть топ професій, які на ваш погляд, є престижними сьогодні.

Модуль 1.

Хто є дійовими особами на ринку праці

■ **Ринок праці** — це система суспільних відносин, пов'язаних із наймом і пропозицією праці, також це — економічний простір (сфера працевлаштування), де взаємодіють покупці та продавці послуг праці.

Ринок праці належить до ресурсних ринків. Це ринки на яких продавцями є домогосподарства, а покупцями — підприємства.

Представники домогосподарств — віком від 15-ти і до 70-ти років — працездатні особи, що мають певну освіту і професійну підготовку, пропонують на цьому ринку свої професійні послуги праці.

Підприємства, організації, установи усіх форм власності, що мають вільні робочі місця — вакансії, купують послуги праці, наймаючи на роботу працівників.

Розділ 6. Взаємодія громадян і держави в досягненні суспільного добробуту

■ **Вакансії** — вільні робочі місця на підприємствах, в організаціях та установах, для яких роботодавці шукають працівників.

■ **Ставка зарплати** — сума винагороди за послуги праці, що сплачується або за одиницю робочого часу, або за нормовану кількість виробленої продукції (роботи).

Як і на будь-якому іншому ринку, на ринку праці для полегшення обміну діють різноманітні посередники, основним завданням яких є збір інформації про наявні вакансії та її поширення, наприклад, Державна служба зайнятості, приватні агенції з працевлаштування. Роботодавці і шукачі роботи можуть скористатися послугами цих посередників, а можуть укласти трудові угоди без їхньої участі.

Ціною на ринку праці є ставка зарплати.

Якби ринок праці був абсолютно вільним і досконало конкурентним, то при взаємодії попиту, що здійснюють роботодавці на послуги праці певного виду, та пропозиції, що здійснюють особи з відповідною професійною підготовкою, встановлювалася би така ставка зарплати, яка врівноважувала б інтереси і роботодавця і найманого працівника.

Однак, сучасні ринки праці не є абсолютно вільними і конкурентними з деяких причин:

- /// ринки праці є регульованими державою, оскільки всі відносини на них законодавчо виписані в Трудовому кодексі та інших законах (наприклад, держава встановлює мінімальний рівень заробітної плати, менше від якої не можна оплачувати роботу навіть некваліфікованому працівнику);
- /// ринки праці часто бувають монополізовані, коли містоутворююче підприємство є єдиним покупцем послуг праці для містян;
- /// працівники певних професій об'єднуються в професійні спілки для захисту своїх інтересів і можуть спільно вимагати підняття ставок зарплати, надбавок, зміни умов праці тощо.

Веб-активність

Ринок праці у моєму регіоні

Знайдіть інформацію та обговоріть, які особливості попиту і пропозиції послуг на ринку праці спостерігаються в вашому регіоні, населеному пункті. Які, на ваш погляд, причини такого становища?

Складіть особисту стратегію — траєкторію особистісного росту, що дозволить вам бути конкурентоспроможним на ринку праці.

Модуль 2.

■ **Заробітна плата** — сума, що сплачується найманому працівнику за певний період (наприклад, в Україні — за місяць, у США — за годину).

■ **Соціальний пакет** — соціальні послуги, що надає роботодавець найманому працівнику понад оплату праці.

Як визначається рівень оплати праці

Виокремлюють дві основні форми оплати праці: погодинну і відрядну.

Погодинна	Відрядна
Сума зарплати (СЗП) обчислюється залежно від кваліфікації і фактично відпрацьованого часу	Сума зарплати (СЗП) залежить від обсягів виготовленої продукції
СЗП x ставка зарплати за одну годину — відпрацьований час	СЗП x нормативна ставка зарплати — обсяг виготовленої продукції
Ставка зарплати встановлюється за одну годину	Ставка зарплати встановлюється у вигляді норми плати за певну кількість продукції

За наведеним механізмом нараховується основна заробітна плата. Однак, кожен працівник може отримувати ще й додаткову заробітну плату, яка нараховується до основної у вигляді премій, різних надбавок тощо. Таким чином кінцева сума нарахованої зарплати може бути значно більшою, аніж за основним окладом, і різною, навіть у працівників, що виконують однакову роботу.

На руки працівник отримує зарплату за вирахуванням всіх податків та обов'язкових платежів, така кінцева сума оплати називається отриманою або чистою зарплатою.

Окрім зарплати, підприємства своїм працівникам можуть пропонувати також соціальний пакет.

Базовий соціальний пакет	Мотиваційний соціальний пакет	Компенсаційний соціальний пакет
<ul style="list-style-type: none"> забезпечення необхідних для виконання роботи умов праці, передбачених законодавством про працю, колективним договором і угодою сторін; загальнообов'язкове державне соціальне страхування; виплата в повному розмірі належної працівнику заробітної плати; надання соціальних пільг і гарантій, передбачених колективним договором, угодою. 	<ul style="list-style-type: none"> забезпечення здоров'я (оплата особистої медичної страховки або лікування); розвиток корпоративної культури (оплата дрес-коду, представницькі витрати); навчання, підвищення кваліфікації; відпочинок та розваги; мотивація праці (премії, бонуси тощо). 	<ul style="list-style-type: none"> охоплює відшкодування особистих витрат, пов'язаних з роботою: на мобільний зв'язок, на транспорт, оренду чи придбання житла в іншому місті та ін.).

Web-активність

Рівень оплати праці

Пройдіть за посиланням "Середні зарплати працівників різних професій в Україні" — <http://ua.trud.com> для пошуку інформації щодо рівня оплати праці в Україні і попиту на певні професії.

Визначте середні зарплати працівників у різних сферах економічної діяльності.

Застосуйте набуті знання і досвід

Аналізуємо ситуацію

Чому сума зарплати різна?

1. Нарахуйте основну зарплату двом працівникам швейної фабрики, якщо вам відомі ставки оплати праці і обсяг пошитих за місяць футболок:

	Тарифний розряд	Ставка оплати праці за 100 виробів	Обсяг пошитих футболок за місяць	Сума зарплати
Бойко Ірина	5	2500,00 грн	500	
Іванець Дарина	7	3500,00 грн	200	

2. Поясніть, чому сума зарплати буде різною у таких працівників:

- /// Співак обласної філармонії і відомий співак;
- /// Два учителя, що працюють в одній школі;
- /// Будівельник в районному центрі і в Києві;
- /// Шахтар і водій таксі.